

Розділ II. Зоологія

Серія: Біологічні науки, 2019, 4 (388)

УДК 595.764.1

DOI <https://doi.org/10.29038/2617-4723-2019-388-4-63-71>

Жуки (Coleoptera) Ківерцівського національного природного парку «Цуманська пуща»: попередні дослідження

Катерина Сухомлін, Олександр Зінченко, Марія Зінченко

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, Україна
Адреса для листування: suhomlinkb@gmail.com, Sukhomlin.Katerina@eenu.edu.ua

Отримано: 28.08.19; прийнято до друку: 20.11.19; опубліковано: 27.12.19

Резюме. Робота відображає підсумки першого вивчення твердокрилих у межах Ківерцівського національного природного парку «Цуманська пуща» – унікальної природної пам'ятки на північному заході України. Національний природний парк розташований у межах Ківерцівського адміністративного району Волинської області і займає площу 33475,34 га. Створений на базі найбільш цінних дубових та сосново-дубових лісових масивів. Дослідження проводили у 2017–2019 рр. методами маршрутних зборів та косіння ентомологічним сачком. Обстежено заплавні луки р. Конопельки поблизу с. Сокиричі, с. Муравище, с. Пальче, ліс в урочищі Папики поблизу с. Дерно, ліс поблизу с. Дачне, луки та ліс поблизу смт Цумань, ліс поблизу м. Ківерці, заплави річок Путилівки (с. Ставок, смт Цумань), Кормин (поблизу с. Берестяне), Рудки (неподалік с. Журавичі), Грушвиці (неподалік с. Омельне), меліоративні канали та луки навколо них (с. Дерно, смт Цумань).

У Ківерцівському національному природному парку «Цуманська пуща» зареєстровано 84 види твердокрилих комах із 21 родини: Carabidae (8 видів), Cerambycidae (15), Chrysomelidae (12), Cleridae (2), Coccinellidae (3), Arionidae (1), Attelabidae (1), Curculionidae (6), Meloidae (1), Mordellidae (1), Oedemeridae (2), Tenebrionidae (2), Vuprestidae (2), Cantharidae (5), Elateridae (2), Geotrupidae (2), Lucanidae (2), Scarabaeidae (13), Histeridae (1), Hydrophilidae (1), Silphidae (2). Порівняно з попередніми дослідженнями видовий склад твердокрилих збільшено у 2,3 раза. Серед твердокрилих комах відзначено 2 види, занесені до Червоної книги України (2009 р.): Жук-олень звичайний – *Lucanus cervus* та Вусач пахучий мускусний – *Aromia moschata*. Вперше для території парку відзначено 82 види жуків. Отримані результати є попередніми і неповними, тому колекторофауна парку потребує спеціальних досліджень.

Ключові слова: видовий склад, жуки, поширення, біотопи.

Beetles (Coleoptera) of the Kivertsi National Park «Tsumanska pushcha»: preliminary studies

Kateryna Sukhomlin, Olexander Zinchenko, Mariia Zinchenko

Lesya Ukrainka Eastern European National University, Lutsk, Ukraine
Correspondence: suhomlinkb@gmail.com, Sukhomlin.Katerina@eenu.edu.ua

Abstract. The work reflects the first study results of the beetles within the Kivertsi National Park «Tsumanska pushcha» – a unique natural monument in northwestern Ukraine. The National Nature Park is located within the Kivertsi administrative district of Volyn region and covers an area of 33475.34 ha. It has been

created on the basis of the most valuable oak and pine-oak forests. The research was conducted in 2017–2019 by route collection methods and mowing by entomological net. There were examined the floodplain meadows of Konopelka river near the villages: Sokyrychi, Muravysche, Palche, the forest in the Papiki hole near the village Derno, forest near the village Dachne, meadows and forest near the village Tsuman, forest near the town Kivertsi, floodplains of the rivers Putylivka (Stavok village, Tsuman village), Kormyn (near Berestyane village), Rudky (near Zhuravichi village), Hrushvitsja (near Omeljne village), melioration canals and meadows around them (Derno village, Tsuman village).

84 species of hard-winged insects with 21 families have been registered in the Kivertsi National Nature Park “Tsumanska Pushcha”: Carabidae (8 species), Cerambycidae (15), Chrysomelidae (12), Cleridae (2), Coccinellidae (3), Apionidae (1), Attelabi (1), Attelabidae (1), Curculionidae (6), Meloidae (1), Mordellidae (1), Oedemeridae (2), Tenebrionidae (2), Buprestidae (2), Cantharidae (5), Elateridae (2), Geotrupidae (2), Lucanidae (2), Scarabaeidae (13), Histeridae (1), Hydrophilidae (1), Silphidae (2). Compared to previous studies, the species composition of the beetles increased in 2,3 times. Among the hard-winged insects, there are 2 species listed in the Red List of Ukraine (2009): *Lucanus cervus* and *Aromia moschata*. For the first time 82 species of beetles have been noted for the territory of the park. The obtained results are preliminary and incomplete, so the coleopterofauna of the park requires a special research.

Key words: species composition, beetles, distribution, biotopes.

ВСТУП

Робота підводить підсумки першого вивчення твердокрилих у межах Ківерцівського національного природного парку «Цуманська пуца» – унікальної природної пам'ятки на північному заході України. Ківерцівський НПП «Цуманська пуца» розташований у межах Ківерцівського адміністративного району Волинської області і займає площу 33475,34 га. НПП створено на базі найбільш цінних дубових та сосново-дубових лісових масивів: державних лісгосподарських підприємств Цуманського та Ківерцівського лісових господарств, Волинського військового лісгоспу «Львівського військового лісокомбінату».

Регулярне вивчення природних комплексів Цуманської пуци розпочалося з 2002 року. Під керівництвом Наукового центру заповідної справи Мінікоресурсів України. За його дорученням співробітники Інституту зоології НАН України О. О. Байдашников, З. Л. Берест та О. Ю. Мороз розпочали вивчення безхребетних тварин Цуманських лісів [1]. Поблизу с. Берестяне та смт Цумань дослідники зареєстрували 1 вид черв'як (п'явку медичну), 38 видів наземних молюсків, 24 види рідкісних комах, серед яких 4 види жуків: жуколень *Lucanus cervus* Linnaeus, 1758, плавунець широкий *Dytiscus latissimus* (Linnaeus, 1758), вусач великий дубовий західний *Cerambyx cerdo* Linnaeus, 1758, турун зморшкуватий *Carabus intricatus*, Linnaeus, 1761. Експедиція 2017 року за участю співробітників Інституту зоології імені І. І. Шмальгаузена НАН України С. І. Клименко, В. Ю. Назаренка, П. А. Абражевич розширила цей список, додавши 32 види з надродини довгоносикоподібні (Curculioidea) [2]. Експедиція 2018 року за участю викладачів Східноєвропейського національного

університету імені Лесі Українки К. Б. Сухомлін, О. П. Зінченка та М. О. Зінченко додала до літопису 13 видів кровосисних мошок (Diptera: Simuliidae), які розвиваються в річках та меліоративних каналах парку [3].

Таким чином, до проведення наших досліджень у межах парку серед безхребетних тварин зареєстровано 114 видів: кільчасті черви – 1 вид, молюски – 38 видів, комахи – 75 видів, серед яких 36 видів твердокрилих.

МАТЕРІАЛИ Й МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Дослідження проводили у липні 2017 р., квітні-липні 2018 р., червні та жовтні 2019 р. методами маршрутних зборів (рис. 1). Обстежено заплавні луки р. Конопельки поблизу с. Сокиричі, с. Муравище, с. Пальче, р. Путилівки поблизу с. Ставок, смт Цумань, р. Кормин поблизу с. Берестяне, р. Рудки неподалік с. Журавичі, р. Грушвиці поблизу с. Омельне, ліс та луки в урочищі Папики поблизу с. Дерно та смт Цумань, ліс поблизу с. Дачне, м. Ківерці, у Ківерцівському районі Волинської області. При визначенні жуків використовували класичні визначники [4–11] та інтернет-ресурси [12–16].

РЕЗУЛЬТАТИ

У пунктах збору було зареєстровано 84 види твердокрилих комах із родин Carabidae, Cerambycidae, Chrysomelidae, Cleridae, Coccinellidae, Apionidae, Attelabidae, Curculionidae, Meloidae, Mordellidae, Oedemeridae, Tenebrionidae, Buprestidae, Cantharidae, Elateridae, Geotrupidae, Lucanidae, Scarabaeidae, Histeridae, Hydrophilidae, Silphidae. Нижче наведено фауністичний список з указаними для кожного виду місцями збору та кількістю матеріалу.

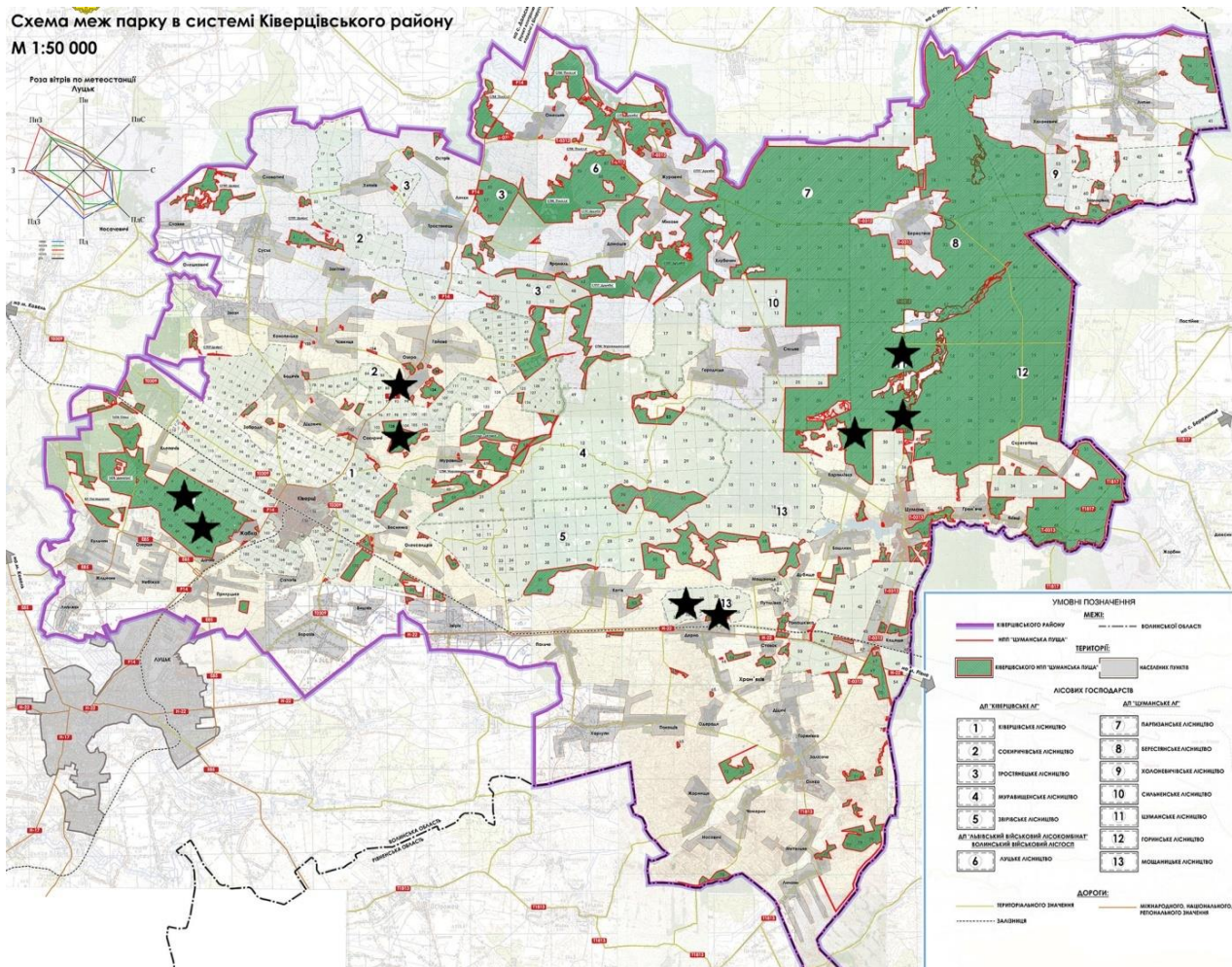

Рис. 1. Місця збору матеріалу у Ківерцівському НПП «Цуманська пуца»

Ряд ТВЕРДОКРИЛІ або ЖУКИ – COLEOPTERA Linnaeus, 1758

Підряд ХИЖІ ЖУКИ – ADEPHAGA Schellenberg, 1806

Надродина ТУРУНОЇДНІ – CARABOIDEA Latreille, 1802

Родина Carabidae Latreille, 1802 – Туруни або Жужелиці

Підродина Carabinae Latreille, 1802

Рід *Carabus* Linnaeus, 1758 – Турун

1. *Carabus coriaceus* Linnaeus, 1758 – Турун-шкіряник лісовий: с. Дерно, ур. Папики, 05.07.2018 – 2 екз.

2. *C. (Oreocarabus) hortensis* Linne, 1758 – Турун садовий: с. Дерно, ур. Папики, 05.07.2018 – 1 екз.

3. *C. (O.) glabratus* Paykull, 1790 – Турун чорний лісовий, Турун гладенький: с. Дерно, ур. Папики, ліс, 05.07.2018 – 1 екз.

Рід *Cychrus* Fabricius, 1794

4. *Cychrus caraboides* (Linnaeus, 1758) – Турун-слимакоїд: с. Дерно, ур. Папики, 05.07.2018 – 1 екз.

Підродина Harpalinae Bonelli, 1810 – Харпаліни

Рід *Harpalus* Latreille, 1802 – Жужелиці зерноїдні або Бігуни

5. *Harpalus affinis* (Schrank, 1781) – Бігун золотистий: с. Дерно, ур. Папики, луки, 05.07.2018 – 1 екз.

6. *H. rufipes* (DeGeer, 1774): с. Дерно, поле, 09.07.2017 – 1 екз.; околиці м. Ківерці, ліс, 25.05.2018 – 1 екз.; смт Цумань, луки, 20.06.2018 – 1 екз.; с. Дерно, ур. Папики, ліс, 05.07.2018 – 1 екз.

Рід *Chlaenius* Bonelli, 1810 – Слимакоїди

7. *Chlaenius (Chlaeniellus) tibialis* (Dejean, 1826): с. Дерно, ур. Папики, 05.07.2018 – 1 екз.

Підродина Pterostichinae Bonelli, 1810

Рід *Pterostichus* Bonelli, 1810 – Птеростих

8. *Pterostichus (Platysma) niger* (Schaller, 1783) – Птеростих чорний: с. Дерно, ур. Папики, 05.07.2018 – 1 екз.

Підряд POLYPHAGA Emery, 1886 – ВСЕЇДНІ ЖУКИ

Інфраряд CUCULIFORMIA Lameere, 1938 –

- КУКУЇФОРМНИ
Надродина CHRYSOMELOIDEA Latreille, 1802 – ХРИЗОМЕЛОЇДНИ
Родина Cerambycidae Latreille, 1802 – Вусачі
Підродина Cerambycinae Latreille, 1802
Рід *Aromia* Audinet-Serville, 1833 – Вусач пахучий
9. *Aromia moschata* (Linnaeus, 1758) – Вусач пахучий мускусний: с. Дерно, ур. Папики, 05.07.2018 – 1 екз.
Рід *Cerambyx* Linnaeus, 1758
10. *Cerambyx scopolii* Fuessly, 1775 – Вусач дубовий малий: с. Дачне, ліс, 08.06.2019 – 1 екз.
Підродина Lamiinae Latreille, 1825 – Ляміни
Рід *Acanthocinus* Dejean, 1821 – Довговус
11. *Acanthocinus aedilis* (Linnaeus, 1758) – Довговус сирій великий: с. Дачне, сосновий ліс, 02.10.2019 – 1 ♀.
Підродина Lepturinae Latreille, 1802 – Лептурини
Рід *Strangalia* Audinet-Serville, 1835 – Странгалія
12. *Strangalia attenuata* (Linnaeus, 1758) – Странгалія вузькотіла: с. Дерно, ур. Папики, 05.07.2018 – 1 екз.
Рід *Stenurella* Villiers, 1974 – Стенурелла
13. *Stenurella bifasciata* (O. F. Müller, 1776) – Стенурелла двосмуга: с. Дерно, ур. Папики, 05.07.2018 – 2 ♀♀, 1 ♂.
Рід *Dinoptera* Mulsant, 1863 – Вусачик-диноптера
14. *Dinoptera collaris* (Linnaeus, 1758) – Вусачик - диноптера червоноспинковий: с. Дачне, ліс, 08.06.2019 – 1 екз.
Рід *Leptura* Linnaeus, 1758 – Лептура
15. *Leptura aethiops* Poda, 1761 – Лептура чорна: с. Дачне, ліс, 08.06.2019 – 2 екз.
16. *L. annularis* Fabricius, 1801 – Лептура кривонога: с. Дачне, ліс, 08.06.2019 – 1 екз.
Рід *Pedostrangalia* Sokolov, 1897 – Педострангалія
Рід *Pseudovadonia* Lobanov, Danilevsky & Murzin, 1981 – Псевдовадонія
17. *Pseudovadonia livida* (Fabricius, 1776) – Псевдовадонія звичайна: 2 км Зх с. Муравище, берег р. Конопелька, 26.05.2018 – 1 екз.
Рід *Stictoleptura* Casey, 1924
18. *Stictoleptura (Paracorymbia) maculicornis* (De Geer, 1775): 2 км Зх с. Муравище, берег р. Конопелька, 26.05.2018 – 1 екз.; с. Дачне, ліс, 08.06.2019 – 10 екз.
19. *S. (Aredolpona) rubra* (Linnaeus, 1758): 2 км Зх с. Муравище, ліс, 26.05.2018 – 1 ♂.
Рід *Rhagium* Fabricius, 1775 – Вусач-рагій
20. *Rhagium inquisitor* (Linnaeus, 1758) – Рагій ребристий або Вусач-рагій смерековий: с. Дачне, ліс, 08.06.2019 – 1 екз.
Підродина Lamiinae Latreille, 1825 – Ляміни
Рід *Agapanthia* Audinet-Serville, 1835 – Агапантія
21. *Agapanthia villosoviridescens* (De Geer, 1775) – Стебловий вусач звичайний: с. Дачне, ліс, 08.06.2019 – 1 екз.
22. *A. violacea* (Fabricius, 1775) – Агапантія фіолетова: с. Дачне, ліс, 08.06.2019 – 1 екз.
Підродина Spondylidinae Audinet-Serville, 1832
Рід *Spondylis* Fabricius, 1775
23. *Spondylis buprestoides* (Linnaeus, 1758) – Вусач коротковусий: смт Цумань, ліс, 28.06.2018 – 1 екз.
Родина Chrysomelidae Latreille, 1802 – Листоїди
Підродина Cassidinae Gyllenhal, 1813 – Щитоноски
Рід *Cassida* Linnaeus, 1758 – Щитоноска
24. *Cassida (Cassida) rubiginosa* O.F.Muller, 1776 – Щитоноска осотова: 2 км Зх с. Муравище, берег р. Конопелька, 26.05.2018 – 1 екз.
Підродина Chrysomelinae Latreille, 1802 – Хризомеліни
Рід *Chrysolina* Motschulsky, 1860
25. *Chrysolina fastuosa* (Scopoli, 1763) – Листоїд виразнокрапковий: с. Дерно, ур. Папики, луки, 05.07.2018 – 2 екз.
26. *Ch. herbacea* (Duftschmid, 1825) – Листоїд зелений м'ятний: 2 км Зх с. Муравище, ліс 26.05.2018 – 1 екз.
27. *Ch. graminis* (Linnaeus, 1758) – Листоїд трав'яний: с. Дерно, ур. Папики, 05.07.2018 – 2 екз.
28. *Ch. polita* (Linnaeus, 1758) – Листоїд полірований: 2 км Зх с. Муравище, берег р. Конопелька, 26.05.2018 – 1 екз.
Рід *Chrysomela* Linnaeus, 1758
29. *Chrysomela populi* Linnaeus, 1758 – Листоїд тополевий: 2 км Зх с. Муравище, берег р. Конопелька, 26.05.2018 – 2 екз.; смт Цумань, 04.07.2018 – 1 екз.; с. Дачне, лісова вирубка, 02.10.2019 – 7 екз.
Рід *Leptinotarsa* Chevrolat in Dejean, 1836
30. *Leptinotarsa decemlineata* (Say, 1824) – Колорадський жук: смт Цумань, луки, 02.07.2018 – 1 екз.; с. Дерно, ур. Папики, ліс 05.07.2018 – 1 екз.; с. Дачне, ліс, 8.06.2019. – 1 екз.
Рід *Linnaeidea* Motschulsky, 1860
31. *Linnaeidea aenea* (Linnaeus, 1758 – Листоїд вільховий золотий): с. Дерно, ур. Папики, луки, 05.07.2018 – 1 екз.
Підродина Clytrinae Kirby, 1837

- Рід *Clytra* Laicharting, 1781
32. *Clytra quadripunctata* Linnaeus, 1758 – Клітра чотириплямиста: с. Дерно, ур. Папики, луки, 05.07.2018 – 2 екз.
Підродина Criocerinae Latreille, 1807
Тріскачки –
Рід *Lilioceris* Reitter, 1912
33. *Lilioceris lili* (Scopoli, 1763) – Тріскачка лілійна: с. Дерно, ур. Папики, ліс, 05.07.2018 – 1 екз.
Підродина Cryptocephalinae Gyllenhal, 1813 – Скриголови
Рід *Cryptocephalus* Naeckel, 1881
34. *Cryptocephalus aureolus* Suffrian, 1847 – Скриголов бронзовий: с. Дерно, ур. Папики, луки, 05.07.2018 – 1 екз.
Підродина Galerucinae Latreille, 1802 – Галеруцини
Рід *Agelastica* Chevrolat, 1836
35. *Agelastica alni* (Linnaeus, 1758) – Листоїд фіолетовий вільховий: 2 км Зх с. Муравище, берег р. Конопелька, 26.05.2018 – 1 екз.; смт Цумань, 04.07.2018 – 1 екз.; с. Дерно, ур. Папики, 05.07.2018 – 1 екз.
Надродина CLEROIDEA Latreille, 1802 – КЛЕРОЇДНІ
Родина Cleridae Latreille, 1802 – Строкатки
Підродина Clerinae Latreille, 1802
Рід *Trichodes* Herbst, 1792
36. *Trichodes apiarius* (Linnaeus, 1758) – Бджоложук звичайний: с. Дерно, ур. Папики, ліс, 05.07.2018 – 2 екз.
Родина Malachiidae Fleming, 1821 – Малашки
Рід *Cordylepherus* Evers, 1985
37. *Cordylepherus viridis* (Fabricius, 1787): 2 км Зх с. Муравище, берег р. Конопелька, 26.05.2018 – 1 ♂, 1 ♀.
Надродина CUCUJOIDEA Latreille, 1802 – КУКУЙОЇДНІ
Родина Coccinellidae Latreille, 1807 – Сонечка або Кокцінеліди
Підродина Coccinellinae Latreille, 1807
Рід *Coccinella* Linnaeus, 1758
38. *Coccinella septempunctata* Linnaeus, 1758 – Сонечко семикрапкове: м. Ківерці, ліс 25.05.2018 – 2 екз.; смт Цумань, 04.07.2018 – 1 екз.; с. Дерно, ур. Папики, 05.07.2018 – 2 екз.; с. Дачне, ліс, 08.06.2019 – 1 екз.; с. Дачне, лісова вирубка, 02.10.2019 – 1 екз.
Рід *Harmonia* Mulsant, 1846
39. *Harmonia axyridis* (Pallas, 1773) – Гармонія азійська, далекосхідна або Сонечко-арлекін: с. Дерно, ур. Папики, ліс, луки 05.07.2018 – 2 екз.; 2 км Зх с. Муравище, берег р. Конопелька, 26.05.2018 – 1 екз.
с. Дачне, ліс, 08.06.2019 – 1 екз.
Рід *Psyllobora* Chevrolat, 1836
40. *Psyllobora (Thea) vigintiduopunctata* (Linnaeus, 1758) – Сонечко двадцятидвокрапкове: 2 км Зх с. Муравище, берег р. Конопелька, 26.05.2018 – 1 екз.
Надродина CURCULIONOIDEA Latreille, 1802 – ДОВГОНОСИКОПОДІБНІ або КУРКУЛІОНОЇДНІ
Родина Apionidae Schoenherr, 1823 – Апіоніди
Підродина Apioninae Schoenherr, 1823 – Апіоніни, Насіннеїди або Грушовидки
Рід *Apion* Herbst, 1797
41. *Apion frumentarium* (Linnaeus, 1758) – Бростяк рудий: 2 км Зх с. Омельне, берег р. Грушвиця, 15.04.2018 – 1 екз.
Родина Attelabidae Billberg, 1820 – Трубоккрути
Підродина Attelabinae Billberg, 1820
Рід *Apoderus* Olivier, 1807
42. *Apoderus coryli* (Linnaeus, 1758) – Трубоккрут ліщинний: с. Дерно, ур. Папики, 05.07.2018 – 1 екз.
Родина Curculionidae Latreille, 1802 – Довгоносики, Свинки або Слоники
Підродина Entiminae Schoenherr, 1823
Рід *Phyllobius* Germar, 1824
43. *Phyllobius (Metaphyllobius) potaceus* Gyllenhal, 1834 – Довгоносик кропив'яний: с. Дерно, ур. Папики, 05.07.2018 – 1 екз.; 2 км Зх с. Муравище, берег р. Конопелька, 26.05.2018 – 2 ♂♂, 1 ♀
Рід *Polydrusus* Germar, 1817
44. *Polydrusus (Scythodrusus) inustus* Germar, 1824: 2 км Зх с. Муравище, берег р. Конопелька, 26.05.2018 – 4 ♀♀.
Рід *Tanymecus* Germar, 1817
45. *Tanymecus (Tanymecus) palliatus* (Fabricius, 1787): 2 км Зх с. Муравище, берег р. Конопелька, 26.05.2018 – ♀
Підродина Lixinae Schönherr, 1823 – Ліксини
Рід *Lixus* Fabricius, 1801 – Фрачники
46. *Lixus (Eulixus) iridis* Olivier, 1807 – Фрачник звичайний: с. Дерно, ур. Папики, 05.07.2018 – 1 екз.; 2 км Зх с. Муравище, берег р. Конопелька, 26.05.2018 – 1 ♀
Рід *Asproparthenis* Gozis, 1886
47. *Asproparthenis punctiventris* (Germar, 1824) – Слоник-свинка буряковий: смт Цумань, 04.07.2018 – 1 екз.
Рід *Larinus* Dejean, 1821
48. *Larinus (Phyllonomeus) carlinae* (Olivier, 1807): 2 км Зх с. Муравище, берег р. Конопелька, 26.05.2018 – 1 ♂; с. Дерно, ур. Папики, 05.07.2018 – 1 екз.

- Надродина TENEBRIONOIDEA Latreille, 1802 – ТЕНЕБРИОНОЇДНІ
- Родина Meloidae Gyllenhal, 1810 – Олійницеві або Наривникові
- Підродина Meloinae Gyllenhal, 1810
- Рід *Meloe* Linnaeus, 1758
49. *Meloe proscarabaeus* Linnaeus, 1758 – Майка звичайна або Оліниця чорна: с. Дерно, ур. Папики, 05.07.2018 – 1 екз.
- Родина Mordellidae Latreille, 1802 – Жуки-горбатки: с. Дерно, ур. Папики, 05.07.2018 – 5 екз.; с. Дачне, ліс, 8.06.2019. – 1 екз.
- Підродина Mordellinae Latreille, 1802
- Рід *Mordella* Linnaeus, 1758
50. *Mordella holomelaena* Apfelbeck, 1914: Родина Oedemeridae Latreille, 1810 – Вузьконадкрилки
- Підродина Nacerdinae Mulsant, 1858
- Рід *Anogcodes* Dejean, 1834
51. *Anogcodes melanurus* (Fabricius, 1787) – Вузьконадкрилка обпечена: с. Сокиричі, берег р. Конопелька, 19.07.2018 – 2 ♀♀, 1 ♂.
- Підродина Oedemerinae Latreille, 1810
- Рід *Oedemera* Olivier, 1789
52. *Oedemera virescens* (Linnaeus, 1767) – Вузьконадкрилка зелена: 2 км Зх с. Муравище, берег р. Конопелька, 26.05.2018 – 1 екз.; 2 км Зх с. Муравище, берег р. Конопелька, 6.06.2018 – 1 екз.
- Родина Tenebrionidae Latreille 1802 – Чорнотілки
- Підродина Lagriinae Latreille, 1825 – Мохнаткові
- Рід *Lagria* Fabricius, 1775
53. *Lagria hirta* (Linnaeus, 1758) – Мохнатка звичайна: с. Дерно, ур. Папики, 05.07.2018 – 1 ♂, 1 ♀.
- Підродина Tenebrioninae Latreille, 1802
- Рід *Blaps* Fabricius, 1775
54. *Blaps halophila* Fischer von Waldheim, 1820 – Чорниш степовий: с. Дерно, ур. Папики, луки, 05.07.2018 – 1 екз.
- Інфраряд ELATERIFORMIA Crowson, 1960 – ЕЛАТЕРІФОРМНІ
- Надродина Vuprestoidea Leach, 1815 – БУПРЕСТОЇДНІ
- Родина Vuprestidae Leach, 1815 – Златки
- Підродина Vuprestinae Lacordaire, 1857
- Рід *Chalcophora* Dejean, 1833
55. *Chalcophora mariana* (Linnaeus, 1758) – Златка велика соснова: с. Дачне, ліс, 8.06.2019. – 2 екз.
- Рід *Anthaxia* Eschscholtz, 1829
56. *Anthaxia nitidula* (Linnaeus, 1758): 2 км Зх с. Муравище, берег р. Конопелька, 26.05.2018 – 1 екз.; с. Дачне, ліс, 8.06.2019. – 1 екз.
- Надродина ELATEROIDEA Leach, 1815 – ЕЛАТЕРОЇДНІ
- Родина Cantharidae Latreille, 1802 – М'якотілки
- Підродина Cantharinae Imhoff, 1856
- Рід *Cantharis* Linnaeus, 1758
57. *Cantharis fusca* Linnaeus, 1758: 2 км Зх с. Муравище, р. Конопелька, 26.05.2018 – 1 екз.
58. *C. livida* Linnaeus, 1758 – М'якотілка квіткова: с. Дерно, поле, 09.07.2017 – 1 екз.; 2 км Зх с. Муравище, берег р. Конопелька, 26.05.2018 – 2 екз.
59. *C. rufa* Linnaeus, 1758 – М'якотілка руда: 2 км Зх с. Муравище, берег р. Конопелька, 26.05.2018 – 1 екз.
60. *C. rustica* Fallen, 1807: 2 км Зх с. Муравище, р. Конопелька, 26.05.2018 – 1 екз.
- Рід *Rhagonycha* Eschscholtz, 1830
61. *Rhagonycha fulva* (Scopoli, 1763) – М'якотілка руда: с. Дерно, ур. Папики, ліс, галявина, луки 05.07.2018 – 3 екз.; с. Сокиричі, берег р. Конопелька, 19.07.2018 – 1 екз.
- Родина Elateridae Leach, 1815 – Ковалики
- Підродина Dendrometrinae Gistel, 1856
- Рід *Hemicrepidius* Germar, 1839
62. *Hemicrepidius niger* (Linnaeus, 1758) – Ковалик чорний: 2 км Зх с. Муравище, берег р. Конопелька, 26.05.2018 – 7 екз.; 2 км Зх с. Муравище, р. Конопелька, 6.06.2018 – 2 екз.
- Підродина Elaterinae Leach, 1815
- Рід *Synaptus* Eschscholtz, 1829
63. *Synaptus filiformis* (Fabricius, 1781): 2 км Зх с. Муравище, берег р. Конопелька, 26.05.2018 – 2 екз.
- Інфраряд SCARABAEIFORMIA Crowson, 1960 – СКАРАБЕОЇДНІФОРМНІ
- Надродина SCARABAEOIDEA Latreille, 1802 – СКАРАБЕОЇДНІ
- Родина Geotrupidae Latreille, 1802 – Жуки-землекопи
- Підродина Geotrupinae Latreille, 1802
- Рід *Anoplotrupes* H. Jekel, 1866
64. *Anoplotrupes stercorosus* (Scriba, 1791) – Гнойовик лісовий: с. Дачне, 22.04.2019 – 1 екз.
- Рід *Geotrupes* Latreille, 1796
65. *Geotrupes stercorarius* (Linnaeus, 1758) – Гнойовик звичайний: смт Цумань, луки, 20.06.2018 – 1 екз.; с. Дерно, ур. Папики, ліс, 05.07.2018 – 8 екз.
- Родина Lucanidae Latreille, 1804 – Рогачі або Гребеневусі
- Підродина Lucaninae Latreille, 1804
- Рід *Lucanus* Scopoli, 1763
66. *Lucanus cervus* (Linnaeus, 1758) – Жук-олень звичайний: смт Цумань, ліс, 18.05.2018 – 1 ♂; м. Ківерці, ліс, 25.05.2018 – 1 ♂.

Рід *Dorcus* MacLeay, 1819 – Оленики
67. *Dorcus parallelipipedus* (Linnaeus, 1758) – Оленик звичайний: смт Цумань, ліс, 28.06.2018 – 1 ♂, смт Цумань, луки, 05.07.2018 – 1 ♂; с. Дерно, ур. Папики, ліс, 05.07.2018 – 1 ♂, 3 ♀♀.

Родина Scarabaeidae Latreille, 1802 – Пластинчастовусі

Підродина Cetoniinae Leach, 1815 – Бронзівки

Рід *Protaetia* Burmeister, 1842

68. *Protaetia aeruginosa* (Linnaeus, 1767) – Бронзівка гладка: с. Дерно, ур. Папики, луки 05.07.2018 – 1 екз.

69. *P. marmorata* (Fabricius, 1792) – Бронзівка мармурова: с. Дерно, ур. Папики, 05.07.2018 – 1 екз.

70. *P. ungarica* (Herbst, 1790) – Бронзівка угорська: с. Дачне, ліс, 08.06.2019 – 1 екз.

Рід *Cetonia* Fabricius, 1775

71. *Cetonia aurata* (Linnaeus, 1758) – Бронзівка золотиста: смт Цумань, луки, 15.06.2018 – 1 екз.; с. Дерно, ур. Папики, 05.07.2018 – 7 екз.; с. Сокиричі, берег р. Конопелька, 19.07.2018 – 2 екз.; с. Дачне, ліс, 08.06.2019 – 4 екз.

Рід *Oxythyrea* Mulsant, 1842

72. *Oxythyrea funesta* (Poda, 1761) – Бронзівка вонюча, Оленка смердюча або Оленка ряба: 2 км Зх с. Муравище, берег р. Конопелька, 26.05.2018 – 3 екз.; с. Дачне, ліс, 8.06.2019. – 1 екз.

Рід *Tropinota* Mulsant, 1842

73. *Tropinota hirta* (Poda, 1761) – Бронзівка волохата, Оленка волохата: 2 км Зх с. Муравище, берег р. Конопелька, 26.05.2018 – 1 екз.; с. Дачне, ліс, 22.04.2019 – 1 екз.; с. Дачне, ліс, 08.06.2019. – 1 екз.

Підродина Melolonthinae Samouelle, 1819 – Хрущі

Рід Нехрущ – *Amphimallon* Latreille, 1825

74. *Amphimallon solstitiale* (Linnaeus, 1758) – Нехрущ червневий: смт Цумань, 18.05.2018 – 1 ♀; с. Дерно, ур. Папики, ліс, 05.07.2018 – 1 ♂.

Рід *Hoplia* Illiger, 1803 Гоплії –

75. *Hoplia graminicola* (Fabricius, 1792) – Квіткорийка злакова: 2 км Зх с. Муравище, берег р. Конопелька, 26.05.2018 – 1 ♂.

Рід *Melolontha* Fabricius, 1775

76. *Melolontha melolontha* Linnaeus, 1758 – Хрущ травневий західний: с. Дачне, ліс, 08.06.2019. – 3 ♂♂.

Рід *Serica* Macleay, 1819

77. *Serica brunnea* (Linnaeus, 1758) – Хрущик рудий: с. Дерно, ур. Папики, ліс, галявина, 05.07.2018 – 1 екз.

Підродина Rutelinae MacLeay, 1819

Рід *Anomala* Samouelle, 1819

78. *Anomala dubia* (Scopoli, 1763) – Хрущик лучний: смт Цумань, 22.04.2018 – 1 екз.; с. Дерно, ур. Папики, 05.07.2018 – 1 екз.

Рід *Maladera* Mulsant & Rey, 1871

79. *Maladera (Maladera) holosericea* (Scopoli, 1772) – Шовковистий хрущик: с. Дерно, ур. Папики, 05.07.2018 – 1 екз.

Рід *Phyllopertha* Stephens, 1830

80. *Phyllopertha horticola* (Linnaeus, 1758) – Хрущик садовий: смт Цумань, луки, 21.06.2018 – 1 екз.; с. Дерно, ур. Папики, ліс, 05.07.2018 – 1 екз.; 2 км Зх с. Муравище, берег р. Конопелька, 26.05.2018 – 2 екз.; с. Дачне, ліс, 08.06.2019 – 5 екз.

Інфраряд STAPHYLINIFORMIA Lameere, 1900 – СТАФІЛІНОФОРМИ

Надродина HYDROPHILOIDEA Latreille, 1802 – ГІДРОФІЛОЇДНІ

Родина Histeridae Gyllenhal, 1808 – Карапузики

Підродина Histerinae Gyllenhal, 1808

Рід *Hister* Linnaeus, 1758

81. *Hister unicolor* Linnaeus, 1758 – Карапузик одноколірний: с. Дерно, ур. Папики, ліс, 05.07.2018 – 1 екз.

Родина Hydrophilidae Latreille, 1802 – Водолюби

Підродина Hydrophilinae Latreille, 1802

Рід *Hydrochara* Berthold, 1827

82. *Hydrochara caraboides* Linnaeus, 1758 – Малий водолюб звичайний: с. Дерно, ур. Папики, 05.07.2018 – 2 екз.

Надродина STAPHYLINOIDEA Latreille, 1802 – СТАФІЛІНОЇДНІ

Родина Silphidae Latreille, 1807 – Мертвоїди

Підродина Silphinae Latreille, 1807 – Справжні мертвоїди

Рід *Oiceoptoma* Leach, 1815

83. *Oiceoptoma thoracicum* (Linnaeus, 1758) – Мертвоїд червоногрудий, Мершавиця червоношийка: с. Дерно, ур. Папики, ліс, 05.07.2018 – 6 екз.; с. Дачне, ліс, 08.06.2019 – 1 екз.

Рід *Phosphuga* Leach, 1817

84. *Phosphuga atrata* (Linnaeus, 1758) – Мертвоїд триребровий, Мершавиця чорна: с. Дерно, ур. Папики, ліс, 05.07.2018 – 1 екз.

ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ

За результатами комплексної навчальної практики студентів СНУ імені Лесі Українки та власних зборів на території Ківерцівського національного природного парку «Цуманська пуца» ряд Жуки (Coleoptera)

представлений 21 родиною з 84 видами. Порівняно з попередніми дослідженнями [2] видовий склад твердокрилих збільшено у 2,3 раза. Вперше для території парку відзначено 83 види жуків.

Експедиція з вивчення природних комплексів Цуманської пуші 2002 року в складі співробітників Інституту зоології НАН України О. О. Байдашнікова, З. Л. Берест та О. Ю. Мороз зареєструвала 4 види рідкісних жуків: жук-олень *Lucanus cervus*, плавунець широкий *Dytiscus latissimus*, вусач великий дубовий західний *Cerambyx cerdo*, турун зморшкуватий *Carabus intricatus* [2].

Необхідно зауважити, що в колекційних фондах кафедри зоології СНУ імені Лесі Українки зберігаються твердокрили з Червоної книги України, зібрані в різні роки на території пам'ятки природи «Горинські крутосхили»: красотіл пахучий *Calosoma sycophanta* (Linnaeus, 1758) – 1 екз, 18.06.1995, жук-самітник *Osmoderma barnabita* (Motschulsky, 1845) – 1 екз, 18.06.1995, вусач мускусний *Aromia moschata* (Linnaeus, 1758) – 1 екз, 24.05.2000, 1 екз. 06. 2005, та 2 екз. у лісі поблизу с. Сокиричі 12.06.2000, жук-олень *Lucanus cervus* – 2 екз. у лісі поблизу с. Городище 01.08.2003, 1 екз. у лісі поблизу с. Дачне 10.07.2004, 1 екз. у лісі поблизу с. Сокиричі 18.07.2004, 3 екз. у лісі поблизу с. Тростянець 01.07.2004, 3 екз. у лісі поблизу с. Озеро 15.07.2005 [1].

Наші дослідження 2017–2019 рр. підтвердили знахідку лише одного виду жука-оленя, з чотирьох зареєстрованих раніше. Вперше для території дослідження був відзначений вусач пахучий мускусний – *Aromia moschata*, що належить до Червоної книги України.

Експедиція 2017 року за участю співробітників Інституту зоології імені І. І. Шмальгаузена НАН України С. І. Клименко, В. Ю. Назаренка, П. А. Абражевич доповнила список колеоптерофауни парку 32 видами з надродини довгоносикоподібні (Curculionoidea) [2]. Наші дослідження дозволили зареєструвати ще 8 видів довгоносикоподібних жуків, а отже, на сьогодні в парку трапляються 40 видів Curculionoidea.

Загалом серед твердокрилих комах Ківерцівського національного природного парку «Цуманська пуша» відзначено 2 види, що занесені до Червоної книги України (2009 р.): жук-олень звичайний – *Lucanus cervus* та вусач пахучий мускусний – *Aromia moschata*.

ВИСНОВКИ

У Ківерцівському національному природному парку «Цуманська пуша» зареєстровано 84 види твердокрилих комах із 21 родини: Carabidae, Cerambycidae, Chrysomelidae, Cleridae, Coccinellidae, Arionidae, Attelabidae, Curculionidae, Meloidae, Mordellidae, Oedemeridae, Tenebrionidae, Buprestidae, Cantharidae, Elateridae, Geotrupidae, Lucanidae, Scarabaeidae, Histeridae, Hydrophilidae, Silphidae. Вперше для території парку відзначено 82 види жуків. Отримані результати є попередніми і неповними, тому колеоптерофауна парку потребує спеціальних досліджень.

ПОДЯКИ

Автори щиро вдячні колегам: Андрію Замороці (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника), Олександрю Кравченку (загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів с. Піща Шацького району Волинської області), Віталію Назаренку (Інститут зоології імені І. І. Шмальгаузена НАН України), Володимирі Різуну (Державний природознавчий музей НАН України), Тарасу Яницькому (Державний природознавчий музей НАН України) – за надані консультації з визначення видів, а Степану Штокалу (Ківерцівський національний природний парк «Цуманська пуша») – за сприяння в організації наших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берест, З. Л.; Плющ, І. Г.; Шешурак, П. М.; Титар, В. М.; Зінченко, О. П.; Сухомлін, К. Б.; Васильєва, Ю. С. Уточнення і доповнення до списків комах, які охороняються у Волинській області України. *Заповідна справа в Україні*. 2006, 12 (1), с. 66–73.
2. *Літопис природи Ківерцівського національного природного парку «Цуманська пуша»*. Т. 3 2018 р.; КНПП «Цуманська пуша»: Ківерці, 2019.
3. Сухомлін, К. Б.; Зінченко, О. П.; Зінченко, М. О. Попередній аналіз фауни мошок (Simuliidae, Diptera) в межах Ківерцівського НПП «Цуманська пуша». *Природа Західного Полісся та прилеглих територій*. 2018, 15, с. 165–179.
4. Горностаев, Г. Н. *Насекомые СССР*; Мысль: Москва, 1970.
5. Гусєв, В. І.; Єрмоленко, В. М.; Свищук, В. В.; Шмиговський, К. А. *Атлас комах України*; Радянська школа: Київ, 1962.
6. Загайкевич, І. К. *Таксономія і екологія усачей*; Наукова думка: Київ, 1991.

7. Ижевский, С. С.; Никитский, И. И.; Волков, О. Г.; Долгин, М. Л. *Иллюстрированный справочник жуков-ксилофагов – вредителей леса и лесоматериалов Российской Федерации*; Гриф и К: Тула, 2005.
8. Лопатин, И. К. *Жуки-листоеды фауны Белоруссии и Прибалтики. Определитель*. Высшая школа: Минск, 1986.
9. Мамаев, Б. М.; Медведев, Л. Н.; Правдин, Ф. Н. *Определитель насекомых европейской части СССР*; Просвещение: Москва, 1976.
10. Негроров, С. О. *Иллюстрированный определитель семейств жуков европейской части России*; Изд-во Воронежского гос. ун-та: Воронеж, 2005.
11. Жесткокрылые и веерокрылые; Гурьева, Е. Л.; Крыжановский, О. Л. Ред.; В *Определитель насекомых европейской части СССР в пяти томах*; Бей-Биенко, Г. Я. Ред.; Определители по фауне СССР, изд. Зоол. ин-том АН СССР; Наука: Москва-Ленинград, 1965; Т. 2, Вып. 89.
12. Зоологический институт Российской академии наук. *Жуки (Coleoptera) и колеоптерологи*, <https://www.zin.ru/Animalia/Coleoptera/rus/> (дата звернення Жов 10, 2019).
13. Lompe, Arved. *Coleoptera Bestimmungstabelle* <http://coleonet.de/coleo/texte/coleoptera.htm> (accessed Okt 7, 2019).
14. Polish Biodiversity Information Network (KSIB), University of Warsaw, Museum and Institute of Zoology PAS. *Coleoptera Poloniae*, <http://coleoptera.ksib.pl/search.php?l=en> (accessed Okt 10, 2019).
15. UK Beetle Recording, <https://www.coleoptera.org.uk> (accessed Okt 7, 2019).
16. Schmalhausen Institute of Zoology NAS, Ukrainian Biodiversity Information Network, <http://ukrbn.com> (accessed Okt 15, 2019).